

„ИЗГРЕВЪТ“

НА

БЯЛОТО БРАТСТВО

ПЕЕ И СВИРИ,

УЧИ И ЖИВЕЕ

24

**Библиотека
„Жумен клас“**

ИЗГРЕВЪТ НА БЯЛОТО БРАТСТВО

**ПЕЕ И СВИРИ
УЧИ И ЖИВЕЕ**

**Сборник
ТОМ 24**

Спомени на съвременници и последователи на
Всемировия Учител БЕИНСА ДУНО

Събрал, подбрал, записал, съхранил и представил
Вергилий Кръстев

Библиотека "Житен клас"
София 2008

ПОСВЕЩЕНИЕ

Новий завет на Господа Нашего Исуса Христа

1. Всичките думи Господни са верни и истинни.

2. И блажен е всеки, който ги възприема и пази.

3. Неговата душа не ще бъде в лишение, защото сам Господ ще присъствува в неговото сърце.

4. Това, което Господ е казал, то е за наше спасение.

5. Неговото Слово събужда спящите духом и избавя погинващите от грях.

6. Господ говори на сърцето и дава уверение на разума за своята Истина.

7. Той изявява своята благост на душата и прави името си познато ней.

8. Господ управлява сърцето и просветлява умът.

9. Знанието Господне е светлина за душата. А мирът Господен, нейно изцеление.

10. Помни думите Господни и неговите обещания. Той ще направи своето Слово да се сбъде (сбъдне).

11. Призовавай го на всяко място и по всяко време, защото това е угодно нему.

12. Блажен е, който вярва, който се надява на Господа и който го люби. Той е син Божий.

Учителят Дънов

Пояснение:

Това посвещение лично и собственоръчно е написал Учителят Дънов на собствената си Библия на с. 817, където започва заглавната страница на Новия завет, издание Виена, 1885 г.

Поднасяме го като посвещение за „Изгревът“ том XXIV, който е за методистката, евангелска мисия в България.

Амин.

**6 октомври 2007 г., събота, София.
д-р Вергилий Кръстев**

I.
МОМЕНТИ ОТ ИСТОРИЯТА
НА
ЕВАНГЕЛСКАТА МЕТОДИСТКА
ЕПИСКОПАЛНА ЦЪРКВА

Павел Драгомиров Василев

- 1. Исторически предпоставки за Реформацията.**
- 2. Мартин Лютер**
- 3. Англия през XVI век.**
Реформация в Англиканската църква.
- 4. Англия през XVIII век.**
Мощно духовно съживително движение. Джон Самуел Уесли
- 5. България през XIX век.**
Културно и духовно съживяване на българския народ.
- 6. Методистката епископална църква в духовния живот на българското общество. Методистката мисия в България – дейност**
- 7. Американското научно-богословско училище в гр. Свищов**

5. България през XIX век.

Културно и духовно съживяване на българския народ.

Деветнадесети век, това е било столетие, когато в света, и специално за Европа, процесите на протичащия Ренесанс са раздвижили всички области на човешкото знание. Тогава са работили множество велики умове и бележити личности, като философи, богослови, ратници за нов живот и социални реформи – Имануел Кант, Иохан Песталоци, Георг Хегел, Лев Толстой, Фьодор Достоевски, Абрахам Линкълн, Джузепе Гарибалди, Шандор Петьофи, Иохан Гьоте и стотици други хора на науката, изкуството и техниката.

За нашия страдащ и подтиснат български народ деветнадесетото столетие е показателно. След 500 годишното турско подтисничество и духовен гнет от

гръцкото духовенство, народът намира сила и смелост да се надигне и противопостави на религиозните предразсъдъци и суеверия и започне борба за своята духовна политическа свобода. Това е било време, когато неграмотни гърци закупили митрополитски престоли, свещенически места и енории, движели въпросите на православната църква у нас, а политически работили за реализация на т. нар. "мегали идея" – да се погърчи цялото население на Балканския полуостров и в един момент да бъде обединено в една голяма гръцка държава, наследница на древна Елада и стара Византия. Гръцкото духовенство грабело от народа всичко ценно, но и унищожавало паметниците на българската култура. Те разрушават редица манастири, закриват Охридската архиепископия, горят стари български книги и ръкописи, прогонват българските калугери, свещеници и владици, извършват арести и побоища. Това духовно робство нанесло голямо поражение на българското самосъзнание. Интелигенцията, и то българската, говорела вече само на гръцки език.

Паисий, със своята история (1762 г.) поставя началото на Възраждането по нашите земи. Това е едно дълбоко всеобхватно народно движение, което възстановява българското самосъзнание. За нейното разгръщане принос имат Софроний Врачански ("Неделник"), Неофит Бозвели, Неофит Рилски, Иларион Макариополски (начетен духовник, дипломат, смел борец) превръща борбата за църковна свобода в национално-политическа борба. Защитата на българския език, българската книга, българския род, българското име е борба за българско православие, борба за свободна България. Това е епоха на много още заслужили български-будители и възрожденци, които дават своя принос: Васил Априлов, Марин Дринов, Любен Каравелов, Георги Раковски, братя Д. и К. Миладинови, Константин Фотинов, Петър Берон и храбрите борци за свободата на България: Христо Ботев, Васил Левски, Георги Бенковски, Хаджи Димитър, Стефан Караджа, Ангел Кънчев, Тодор Каблешков, Панайот Хитов, Панайот Волов и др.

В средата на XIX век идва на този свят и Учителят – Петър К. Дънов /1864 г./

В същия XIX век християнските църкви в света развивали усилен мисионерска дейност. Навсякъде са прониквали пратениците на различни църкви и църковни организации, които са провеждали своята апостолска дейност в името на "спасяване невярващите и езичниците". Тези апостоли на вярата буквално са работили за милиони човешки същества във всяко кътче на земята, където е имало изостанали в нравствено-духовно и просветно отношение. Това е станало причина Библията да се превърне в най-разпространената книга, преведена на хиляда и двеста езика.

Навлезлите по нашите земи мисионери са намерили едно будно, но много изостанало във всяко отношение население. Това са били пратеници мисионери от евангелските и католическите църкви. Тези мисионери у нас имали различни цели. Евангелските мисионери сметнали, че първата тяхна работа, която се налагала е била да обучат хората на най-елементарните познания на хигиена и начин на живот: да се мият редовно, да си режат косите, да си готвят храната, да се обличат, да ги учат да четат и пишат. Показателно е писмото на Никола Т. Бояджиев от 1874 г., написано в Ямбол до пастир Д. Н. Фурнаджиев. Там той "... намерил хората да спят на земята върху пръстта и влагата, да ядат седешком на земята с дебели дървени лъжици, които не всеки ден виждали вода за измиване, къщи с малки прозорци, с ниски тавани и врати. . . Една от първите ми работи бе (на Н. Бояджиев) да науча хората как да живеят, като разумни и възпитани хора. . ." Той им показал как да си направят маси, кревати, да ядат прилично и хигиенично, да строят къщите си с по-високи тавани и да дават възможност на слънцето да прониква в жилищата им.

Описаната тъжна картина от бита и живота на българския народ не е било изолирано явление. До започване на работата на евангелските мисии почти нищо не е било извършено за духовното повдигане на населението. Само в отделни

селища са се откривали училища. Малко са били младите хора, получили някакво образование.

Евангелските мисионери имали за цел да основават отделна евангелска църква, а само чрез просвета (отваряне на училища и преводи изучаване на книги) да организират движение за християнизирание на народа. Обаче, създаваните проблеми от гръцкото духовенство на евангелистите е повод те да се включат в борбата срещу него и да организират църкви в някои селища.

Католическите мисионери, заставайки на страната на гръцкото духовенство, са предприели поход срещу българската книга и всичко българско.

С победата на българската православна църква през 1870 г. и прогонването на гръцките фанариоти, кризата от липсата на подготвени българи духовници, увеличава домогванията на католиците. В тези тежки години Иларион Макариополски се обръща за помощ и получава такава само от евангелистите. Обаче, евангелските мисионери са виждали, че въпреки благоприятното решение на църковния въпрос, набързо ръкоположените български владици не предприемали реформи в църквата. Те са забранявали дори четенето на Евангелието на български език и навсякъде са въвеждали славянския език, които също оставал неразбран за народа.

В политическо отношение, XIX век за българския народ е период на борба за свобода от турците, напрежението свързано с Кримската война, Руско-турската война и годините на създаване на нова, свободна България.

6. Методистката епископална църква в духовния живот на българското общество

Методистката мисия в България – дейност

6.1. Д-р Алберт Лимерик Лонг (04.12.1832 – 28.07.1901)

През XIX век, в последните години от турското робство и времето след Освобождението на България, една от многото светли личности, посветили целия си земен път с много любов и преданост към българския народ, е д-р Алберт Лонг. Защо се спираме върху личността на д-р Лонг?

Д-р Лонг е първият методистки мисионер в България, който спомогна до българският народ да достигне Божието Слово и евангелските християнски ценности на разбираем, говорим език.

Д-р Лонг живя със страданията на българския народ през годините на турското робство и направи всичко необходимо за информиране на западно-европейската общественост относно кланетата в Батак, Перушица и Панагюрище.

Д-р Лонг посвети целия си съзнателен живот за просветна дейност, с която съдейства за морално-интелектуалното издигане на народа ни.

Д-р Лонг остави името си в историята на България, като в знак на признателност Евангелската методистка епископална църква в София, се казва "Д-р Лонг", негово име носят улици в София, В. Търново, Пазарджик.

Кой е д-р Лонг?

Американец, роден в гр. Вашингтон, щата Пенсилвания на 4 декември 1832 година. Баща му е пастор с около 50 годишна успешна дейност в една голяма по площ и брой на църкви енория в западните планински части на щата Пенсилвания. Той е деен член на Питсбургската конференция от 1833 до 1883 година. Бащата на д-р Лонг е обикалял на кон църквите си, като е носил за продан Библии, духовни песни и други религиозни книги.

В юношеските си години, Алберт Лонг се отличава с будния си ум, силна памет и прилежание в училище. Той с лекота учи езици и на 12 годишна възраст чете свободно латински език.

На 20 години (1852 г.) той завършва колежи и получава бакалавърска степен. Работи две години като учител, след което постъпва в Духовната семинария в гр. Конкорд, щата Ню Хамшир.

На 24 години (1856 г.) завършва с отличие започнатия богословски курс. На следващата година, д-р Лонг бива поканен от Мисионерското дружество при Методистката епископална църква в Америка, да замине като мисионер в България. Той се присъединява към Питсбургската конференция, венчава се за г-ца Персида Лъвланд от град Конкорд и на 27 юни 1857 г. потегля с платноход за Ливърпул. Пътуването му до България продължава три месеца, през което време, д-р Лонг усърдно учи български език, от първия издаден учебник в Смирна (1844 г.) "Бележки по граматика на български език", подготвен от д-р Елиас Ригс.

На 2 октомври 1857 година, д-р Лонг, заедно с пристигналия с него мисионер Уесли Претиман, се установява в град Шумен. В това време, д-р Лонг усилено продължава да учи български, турски и гръцки езици. За няколко месеца, той се сприятелява с представители на младата шуменска възрожденска интелигенция и започва да ги кани в дома си.

Две години по-късно, на 17 септември 1859 година, д-р Лонг е назначен на работа в Търново, където започва своята духовна и просветна дейност. Началото на редовните неделни събрания се поставя на 14 декември 1859 година. Това е датата, която приемаме да се свързва с началото на присъствието на Методистката епископална църква в духовния живот на българското общество.

Д-р Лонг е едър човек, но с тих и дълбок глас, тактичен и приятен събеседник. Не само българското население, но и турците обичали с удоволствие да разговарят с него и да го слушат. Той бил магнетична натура и имал успех в своята духовно-просветителска дейност. Слушателите му постоянно се увеличавали. Обаче, това обстоятелство, повдига съпротивата на гръцкото православно духовенство. Същевременно римо-католическата пропаганда полага не малко усилия да привлече българите в Унията, с условието да се признае папата за глава на църквата. В тези години на борба на българския народ срещу гръцкия патриарх за църковна независимост, д-р Лонг ясно заявява: "Аз не желая да правя протестанти. С моята просветителска работа искам да заинтересувам гражданите от Божието слово и те да започнат да прилагат в живота си Христовите принципи на правда и истина." На въпроса, защо полага толкова труд, той отговаря: "Аз работя за бъдещето."

Междувременно, през 1860 г., д-р Лонг среща първия български евангелист и библейски книгопродавец Гаврил Илиев, който от 1852 година (или пет години преди пристигането на първите методистки мисионери в България) е отлъчен от православната църква като еретик-протестантин, защото разпространява новоотпечатания Нов Завет на Неофит Рилски, издаден от Българското Библейско дружество. Под ръководството на д-р Лонг, Гаврил Илиев получава солидна подготовка и познания върху Библията и става първия български евангелски проповедник.

През 1863 година, д-р Лонг е поканен да стане надзирател на Мисията на Методистката епископална църква за Северна България със седалище в Цариград. Новата му работа позволява да подбере и изпрати български младежи за обучение в Американския методистки колеж на остров Малта.

В Цариград, д-р Лонг бързо получава влияние, както върху българската колония, така и всред турските големци. Той става известна личност в града със своята самопожертвувателност и благотворителност, след нещастията и изпитанията, които сполетяват населението на Цариград.

При холерната епидемия 1864/1865 г., която за три месеца отнема живота на 70 000 човека, д-р Лонг работи сред болните, давайки им лекарства и упование

в Бога.

При големия пожар в Цариград, където 10 000 къщи изгарят и хиляди хора загиват, д-р Лонг е между първите оказващи помощ.

В земетресението през 1894 г., хиляди къщи са разрушени и 1 500 човека загубват живота си, д-р Лонг е пак там.

На 22 август 1896 г. са изклани 75 000 арменци, а и за колко българизаточеници, д-р Лонг се застъпва пред властите в Цариград.

Д-р Лонг има своя принос за намаляване влиянието и присъствието на римо-католическата църква, също и при извоюване независимостта на Българската Православна Църква, като поддържа връзки с Иларион Макариополски.

В 1872 г., на 40 годишна възраст, д-р Лонг е избран за професор по естествени науки в Роберт Колеж (Цариград). Въпреки, че е освободен от Американската мисионерска мисия, той всяка година до 1895 (или 23 години подред) прекарва летните месеци в България, в срещи с мисионери и проповедници.

Д-р Лонг е познавал духовното и културно ниво на народа ни и проблемите, които трябвало да се решават. Въпреки извоюваната църковна независимост, той е разбирал недоволството сред народа преди всичко от липсата на подготвени свещенослужители, ръкополагането на случайни хора за митрополити и неразбирането от народа на Божието слово, четено в Църквите на църковнославянски език. Това са и причините, заради които д-р Лонг прекарва сред българския народ, за да напътства и ръководи.

През 1876 година д-р Лонг полага усилия да спре избухването на Априлското въстание, като добре е разбирал кръвопролитията, които ще последват. Изчерпателна информация за потушаването на Априлското въстание, д-р Лонг и д-р Уошбърн получават от архимандрит Методи Кусевич. Сам, д-р Лонг, превежда ръкописите за турските зверства и ги предава на Едуин Пиарс, кореспондент на "Дейли нюз". Мнението на д-р Лонг е, че допуснатите кланета са най-грубата грешка, която Турция прави. Подробното и вярно изложение на извършените от башибозуците дивашки кланета в Батак, Перушица и Панагюрище прави потресаващо впечатление в Англия. Еуджин Скайлер, легационен секретар и генерален консул на Америка в Цариград, по настояване на д-р Лонг и д-р Уошбърн посещава Батак и вижда 5 000 трупа непогребани. Чрез английския журналист на вестник "Таймс", Антонио Галенга, Европа научава за събитията в България. Уилям Гладстон продължава борбата за спиране на кланетата.

Книжовната дейност на д-р Лонг е голяма! Той превежда редици книжки от английски на български език. Д-р Лонг заедно с д-р Ригс прави превода на Библията на говорим български език. Д-р Лонг пише редица статии, книги и духовни песни. Той поставя началото и на българския евангелски периодичен печат.

Д-р Лонг има преведени следните поучителни, религиозни книжки: "Разговор между двама приятели" (1861), "Слово върху Йоана 6: 66-70" (1862), "Колибарската дъщеря" (1864), "Съвети на здравия разум" (1864). Той превежда и популярната книга на Джон Бънян "Пътешественикът" (1866), която е световноизвестна.

При установяването си в Цариград, от 1863 година, д-р Лонг започва с д-р Ригс един непосилен труд – превода на Библията. Всички материали по превода минават за изглаждане през Петко Р. Славейков и Христудул Костович Сеченов. За Новия Завет, д-р Лонг и д-р Ригс ползват превода на Неофит Рилски, а Стария Завет превеждат от оригиналния староеврейски текст. Работата по превода и редактирането на текста е извършвана стих по стих – бавно и внимателно, като в някои случаи те са се ползвали от текстовете на старогръцки. Библията, след деветгодишен труд (1871) е отпечатана в Цариград със средства на Британското и Чуждестранно библейско дружество. По повод направения превод, Стоян Михайловски казва: "Библията е най-грамотната книга в езика ни", а Пенчо Славейков пише: "Преводът на Библията тури край на езиковата безредица и установи литературен език... така източно-българският говор стана общ език."

Д-р Лонг излага своето виждане, мнение и чувства по редица въпроси чрез изнасяните от него беседи или чрез публикуваните статии и книги. В беседата си "Славяните и българите", изнесена девет години преди Освобождението в Роберт Колеж, д-р Лонг открито изразява обичта и уважението си към българския народ. Той казва: "Слава и чест на това храбро племе, което, ако и безграмотно и наричано от притеснителите си варварско, все пак то първо е пробило път през дебелината кора от суеверие и предразсъдъци, без да гледа на заплашвания."

В книгата си "Младият човек" (1891) в предговора намираме историческата оценка, която д-р Лонг прави за годините, през които е свързан с България. "Тридесет години – какви години бяха те за България! Години на кръв, свирепство, угнетение, робство, размирие, кланета, война, победа, освобождение и благоденствие с исполински напредък за учудване на околните народи."

Към младежта на България д-р Лонг, с много обич, дава своите приятелски съвети и оставя своя завет: "Ако и да не съм млад, сърцето ми е младо и трепти с искрено съчувствие, като виждам някои млади българи, които разбират и ценят преимуществото на новата епоха в България и търсят Божията помощ да се приготвят за всичките си длъжности като български граждани..... Най-добрата награда за труда на младите ми години ще бъде да узная, че някои млади българи са били подбудени от мой труд към чист и народополезен, християнски живот."

През годините 1864 до 1872, в Цариград, д-р Лонг организира, редактира и издава илюстрираното месечно списание "Зорница". Това е не само първото евангелско, но и първото българско духовно списание. "Зорница" изиграва ролята на духовна храна за народа и е добре приета не само от евангелистите, но и от православните.

За своите заслуги, особено през Руско-Турската война, д-р Лонг получава от княз Александър Батенберг, ордена "Свети Александър", а от княз Фердинанд – "Орден за гражданска заслуга".

Първото Учредително Народно Събрание в Търново изразява благодарността си към д-р Лонг, за неговия живот отдаден в служба на България.

Д-р Лонг е почетен член и член на ръководствата на десетки дружества у нас и в чужбина.

Д-р Лонг оставя в сърцата на своите съвременници спомени, пропити от хубави чувства към него. Д-р Джордж Уошбърн, директор на Роберт Колеж, пише за д-р Лонг:

"Нашият стар другар (д-р Лонг) напусна Хамлин хол (Роберт Колеж) през месец юни 1901 година и пое към Америка с намерение да ползва едногодишна отпускате. На ръце пренесохме нашия дългогодишен професор до пристана, почернял от многолюдна тълпа, дошла да го изпроводи. Американският пълномощен министър изпрати моторната си яхта да конвоира парахода, който трябваше да откара д-р Лонг в Ливърпул..... Щом пристигна в Ливърпул, д-р Лонг постъпи в тамошната болница и почина на 28 юли 1901 година. Никога не съм имал по-мъдър, лоялен и всеотдаен сподвижник от него. За да се превърне Роберт Колеж в истинско средище на културата, голям дял се пада на д-р Лонг и неговата всеобхватна ерудиция. Религиозната му сила, беше сила на човек изпълнен с Божия Дух. Според мен, след неговата смърт Роберт Колеж не е предишния Роберт Колеж...."

Уошбърн, Дж. Петдесет години в Цариград. Спомени за Роберт Колеж. София, Отечествен фронт, 1980. 177 с.

Д-р Алберт Лонг е неразделна част от българската духовност, виден деец на българското възраждане, неуморим проповедник и разпространител на християнските ценности, верен приятел на българския народ, свързан завинаги с България.